

ШЕВЧЕНКО Н. О.

Університет банківської справи Національного банку України

КОНЦЕПТ “РИЗИК” І ЙОГО ОБ’ЄКТИВАЦІЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття містить аналіз засобів вербалізації концепту “ризик” в англійській мові. Досліджена семантична структура основних мовних репрезентантів та їхні комбінаторні властивості, а також особливості вживання у предметно фіксованих дискурсах.

Ключові слова: лінгво-культурний концепт, лакуна, семантичний компонент, предметно фіксований дискурс.

Статья содержит анализ средств вербализации концепта “риск” в английском языке. Изучена семантическая структура основных языковых репрезентантов и их комбинаторные свойства, а также особенности употребления в предметно фиксированных дискурсах.

Ключевые слова: лингво-культурный концепт, лакуна, семантический компонент, предметно фиксированный дискурс.

The article deals with linguo-cultural concept “risk” and its representation in English. Semantic structure of concept verbalization means, their collocation specifics and usage in disciplinary discourse were studied.

Key words: linguo-cultural concept, semantic gap, semantic component, disciplinary discourse.

Сучасна лінгвоконцептологія відкриває нові можливості для системного вивчення лексичних відповідностей у різних мовах та намагається пояснити наявні лексичні лакуни, а також компенсаторні засоби для репрезентації певних концептів в окремих мовах, тим самим пропонуючи неоціненний інструментарій як для перекладацької практики, так і для дидактики у процесі викладання іноземних мов. У широкому розумінні лінгвокультурний концепт – це багатовимірне смислове утворення, в якому виокремлюють ціннісну, образну та понятійну сторони [1:29].

Одним із завдань, що постають перед прихильниками теорії концептів, є опис складних світоглядних понять, як то “душа”, “любов”, “істина”, які втілюють специфіку національного менталітету, віддзеркалюють систему цінностей народу.

Актуальність дослідження концепту “ризик” зумовлена зростанням його репрезентацій як у мові повсякденного спілкування, так і в термінологізованих дискурсах, а також культурною маркованістю його вербалізаторів, що визначається його належністю до таких світоглядних понять, як “життя”, “смерть”, “небезпека”,

“успіх”, “невдача”, мовна об’єктивація яких завжди позначена культурною специфікою. З іншого боку, термін “ризик” є центральним у підмові бізнесу і фінансів, а відтак апріорі можна стверджувати, що відповідний концепт може мати відмінності при об’єктивації засобами термінології в різних мовах. Своєрідним підтвердженням значущості концепту є величезна кількість статей, пов’язаних з цим поняттям у різних галузях знань, переважно в менеджменті (пошукова система “Яндекс” пропонує 78 мільйонів посилань).

Новизна дослідження визначається відсутністю праць, спрямованих на аналіз семантичних особливостей засобів об’єктивації концепту в англійській мові; єдина робота, в якій проаналізовано засоби об’єктивації вказаного концепту, виконана на матеріалі англійських паремій [2].

Не претендуючи на повноту дослідження названого концепту, окреслимо основні способи його вербалізації в англійській бізнес-лексичі у зіставленні з наявними репрезентаціями у розмовній мові. Вивчення актуалізації концепту в певній сфері суспільної свідомості і його дискурсної належності має **практичне значення**, оскільки дозволяє виявити набуті ним додаткові специфічні семантичні ознаки [3:32]. Для цього проведемо аналіз словникових дефініцій, синонімічних рядів та лексичної сполучуваності засобів об’єктивації концепту.

Високий ступінь абстрагованості концепту зумовлює необхідність звернутися до енциклопедичних і філософських джерел. Велика психологічна енциклопедія [4] подає такі три значення поняття “ризик”:

- 1) міра очікуваного неблагополуччя в разі неуспішної діяльності, що визначається поєднанням ймовірної невдачі і ступеня несприятливих наслідків;
- 2) дія, що загрожує суб’єктові втратою (програшем, травмою, збитками);
- 3) ситуація вибору між двома можливими варіантами дії: менш привабливим, але більш надійним і більш привабливим, але менш надійним (через можливі несприятливі наслідки).

В енциклопедичному словнику “Економіка” термін “ризик” визначений як такий, що використовують для опису невизначеності в ситуації, коли фактичний результат будь-якої дії невідомий, і

вважають, що він буде визначений внаслідок випадкового вибору з декількох можливих варіантів, розподіл яких є відомим [5].

Фахівець у галузі епістемології М. В. Лебедев, зіставляючи поняття “ризик” і “ймовірність” доходить висновку, що “ризик” – більш широке (чи більш глибоке) поняття, ніж просто “ймовірність”: ризик поєднує в собі ймовірність деякої події і деякі характеристики цієї події, що роблять її небезпечною [6:169].

Аналіз наведених вище тлумачень дає підстави вважати “ризик” окремим концептом, відмінним від концептів “небезпека” або “невизначеність”, проте для уточнення імені концепту та його семантичної структурації необхідно звернутися до лексикографічних джерел, оскільки енциклопедичні (не філологічні) дефініції можуть включати більше ознак, ніж інтенціонал слова, містити пресупозиції і секвенції, виведені логічним шляхом.

Для структурації значення лексеми *risk* звернімося до його тлумачення в англійських словниках з подальшою формалізацією дефініції та виокремленням семантичних компонентів. Найбільш повну інтерпретацію значення з шести проаналізованих англійських лексикографічних джерел містить WordNet 3.0 [1]:

- 1 (state) a source of danger; a possibility of incurring loss or misfortune
- 2 (act) a venture undertaken without regard to possible loss or injury
- 3 (attribute) the probability of becoming infected given that exposure to an infectious agent has occurred
- 4 (attribute) the probability of being exposed to an infectious agent.

Статті інших п'яти словників [2; 3; 4; 5; 6] подають приблизно однакові тлумачення:

- 1 the possibility that something unpleasant or dangerous might happen;
- 2 someone or something that is likely to be a danger or problem in the future.

Аналіз дефініцій дає підстави для виділення в інтенціоналі слова двох макросем: модального компонента “можливість / ймовірність” та предметно-денотативного компонента “небезпека”. Видається неможливим точно визначити категоріально-лексичну сему, можливо, такою семою є ознаковість – ситуативна характеристика стану / дії / суб'єкта, оскільки всі члени синонімічного ряду зберігають мотивованість відповідними ад'єктивними та дієслівними формами:

risk – risky, risk; danger – dangerous; precariousness – precarious. Обидва виділені компоненти позначають складні поняття і потребують більш детальної дефініції і подрібнення.

Англійські словники подають такі значення *possibility*:

1 the chance that something might happen or be true;

2 a likely or suitable choice among several possible people or things [3]

Подрібнення словникових дефініцій дає підстави для виділення таких компонентів в інтенціоналі слова *risk*: наявність загрози, слабкості, усвідомлений вибір, каузація зміни, негативні наслідки (невдача / втрата / збитки).

Українські лексикографічні джерела[7] фіксують такі значення лексеми “ризик / риск”:

1. усвідомлена можливість небезпеки

2. можливість збитків або невдачі в якійсь справі.

Російські тлумачні словники, крім значень, аналогічних наведеним вище з українських джерел, подають ще одне значення – “требующее смелости, бесстрашия действие наудачу, в надежде на счастливый исход” [8].

Зіставляючи лексикографічні дефініції, доходимо висновку, що в англійських джерелах виокремлено компоненти значення ризику як дії, стану та атрибуту дії / стану; українські словникові визначення фіксують розуміння ризику як атрибуту дії / стану; при цьому і в українських, і в російських джерелах не наведено значення ризику як характеристики живого об’єкта, який може становити небезпеку, загрозу для оточення. Ще одна відмінність між англійськими та російськими дефініціями полягає в інтерпретації семи, що фактично є пресупозицією прийняття ризику: російська – “действие наудачу, в надежде на счастливый исход”, англійська – “a venture undertaken without regard to possible loss or injury”. Така різниця між лексикографічними дефініціями дає підстави для висновку, що концепт “ризик” як вербалізований культурний смисл є певною мірою етноспецифічним [7:76].

Звернемося до синонімічних словників і, порівнюючи наявні в них синоніми, спробуємо визначити домінанту шляхом аналізу синонімічних рядів у чотирьох англійських тезаурусах. Найбільш розлогий список синонімів наведено в тезаурусі Роже – 27 одиниць: *accident, contingency, danger, exposedness, exposure, flyer, fortuity, fortune, gamble, hazard, header, jeopardy, liability, liableness, luck,*

openness, opportunity, peril, plunge, possibility, prosoect, shot in the dark, speculation, stab, uncertainty, venture, wager [2]. Інші тезауруси подають такі синоніми: *chance, danger, gamble, hazard, jeopardy, peril, pitfall, possibility, speculation, uncertainty, venture* [3]; *hazard, imminence, menace, perl, pirfall, danger, threat, trouble* [4]; *endangerment, danger, hazard, jeorpady, peril* [1]. Така кількість, синонімічних вербалізаторів свідчить про значну деталізацію концепту і його важливість для культури. Повторюваність у синонімічному ряду становить: *danger* – 4; *hazard* – 4; *peril* – 4; *venture* – 3; *jeopardy* – 3; *pitfall* – 2.

Проаналізуємо повторюваність синонімів шляхом побудови семантичної матриці з метою виявлення найбільш частотного семантичного множника, що використовується в лексикографічних визначеннях і який можна вважати синонімічною домінантою.

Таблиця 1

Roget	Wordnet	Hazard		Danger		jeopardy		peril		pitfall		Risk		Venture	
Collins	Webster														
Hazard		0	0		1	1	1	1	1		1	1	1	1	1
		0	0		1	1		1	1		1	1			
Danger			1	0	0		1		1	1	1	1	1		
				0	0			1							
Jeopardy		1	1	1	1	0	0	1	1			1	1	1	1
		1			1	0	0	1	1				1		
Peril		1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	1	
		1	1	1	1	1	1	0	0		1		1		
Pitfall			1	1	1		1	1	1	0	0		1		
			1		1				1	0	0		1		
Risk		1	1	1	1	1	1		1	1		0	0	1	1
		1	1	1	1	1	1	1	1		1	0	0		
Venture				1	1	1	1					1	1	0	0
														0	0
Семантичний множник		14		18		15		16		9		15		7	

Аналіз матриці свідчить про приблизно однаковий статус синонімів *hazard, danger, jeopardy, peril, risk* за незначної переваги *danger*, що можна пояснити більш загальним значенням останнього (деякі тезауруси наводять його як гіперонім до *risk*).

Для визначення імені концепту доцільно звернутися до етимологічних словників, проаналізувати поширеність кожного слова у різних стилістичних регістрах та засоби його об'єктивації в різних сферах свідомості – побутовій, професійній тощо.

Етимологічні словники [9], датують слово *risk*, що походить від французького *risque*, від італійського *risco*, *riscio*, 60 роками 17 століття; відповідна дієслівна форма *riscare* “наражатись на небезпеку” невідомого походження; в англійській орфографії вперше зареєстрована в 1728. Інші джерела пов’язують походження сучасного *risk* з давньогрецьким *risikon* – “скеля”. Вживання всіх інших членів синонімічного ряду *hazard*, *danger*, *jeopardy*, *peril* і *pitfall* більш давні, датовані 13 століттям.

На користь *risk* як імені концепту свідчить зростання його вживання в сучасній англійській мові. Корпус сучасної американської англійської [10], який включає 425 мільйонів слів, фіксує 59009 випадків вживання *risk* та 19494 *danger* з розподілом частотності за мовними регістрами, наведеним нижче у таблиці 2.

Таблиця 2

	Risk	Danger
Загальна частотність	59009	19494
Розмовна	9590	4918
Белетристика	3531	3739
Журнали	16068	4008
Газети	8949	3229
Академічна	20871	3600

Таким чином, спостереження за контекстуальними вживаннями *danger* і *risk* свідчать про рівномірний розподіл частотності першого в загальних, дискурсно нефіксованих контекстах, а також у предметно закріплених термінологізованих контекстах та про абсолютну перевагу другого у термінологізованих типах дискурсу. Розподіл частотності *risk* у предметно фіксованих контекстах (п’ять з найбільшою частотністю) подано в таблиці 3.

Таблиця 3

Section name	Per million
Academic: Medicine	1,018.72
Magazine: Home / Health	405.89
Academic: Geology / Social Science	384.67
Magazine: Financial	306.65
Academic: Law / Political Science	221.50

Про значну перевагу вживання *risk* в академічній літературі свідчить також аналіз монографічної літератури – суцільна вибірка з монографії Нуріеля Рубіні [12] (обсяг понад 250 сторінок) дозволяє встановити співвідношення між *risk* і *danger* як 4 до 1. Слід зауважити, що значущість поняття ризику для пересічних громадян, чутливих до явищ, що відбуваються у фінансовій і економічній сферах життя, сприяє проникненню терміна “ризик” до популярної періодики і його перетворенню на buzz word – популярне слівце.

Показовим щодо статусу *risk* як потенційної синонімічної домінанти є зміни в загальній частотності вживання, які було зафіксовано упродовж кількох п’ятирічних періодів (див. таблицю 4).

Таблиця 4

Період	Risk	Danger
1990 – 1994	12102	5435
1995 – 1999	12389	4332
2000 – 2004	14797	4502
2004 – 2009	15773	4168

Тенденція до зростання частотності вживання *risk* і відносно стабільне вживання *danger*, що проілюстровано відповідними графіками, засвідчена також у тезаурусі Коллінз [3].

Аналіз контекстів уживаності одиниць синонімічного ряду дозволяє дійти висновку про пропозитивну семантику іменників цієї тематичної групи, розуміючи останню як мовленнєве значення, що є непередметним, співвідносним з віссю часу і може реалізуватися через номіналізацію співвідносного речення [8:128].

Таблиця 5 містить результати аналізу сполучуваності членів синонімічної групи з прикметниками, що дозволяє деталізувати семантику вербалізаторів досліджуваного концепта. Вибірка здійснювалася через опцію “collocates” [10], при цьому враховувалися перші 100 словосполучень; виняток становить перелік прикметникових словосполучень з *jeopardy*, який, за даними Корпусу, налічує лише 69 одиниць. Однак, незважаючи на таку непропорційність, вдалося виявити деякі закономірності прикметникових означень з іменниками вказаної тематичної групи. Прикметники були згруповані за спільною семантичною ознакою, експлікованою через контекстуальний аналіз значення. Необхідно зазначити, що існує багато семантичних класифікацій прикметників, причому в останні роки таксономічні дослідження прикметників і

їхніх словосполучень були спрямовані на структуруацію значення, зокрема для вирішення завдань автоматизованого перекладу [9]. Подана нижче семантична класифікація прикметників ґрунтується виключно на даних комбінаторного аналізу в рамках досліджуваної групи синонімів. При цьому було визначено 7 семантичних ознак (у розумінні цього терміна І. О. Стерніним [10:46]), релевантних для сполучуваності в результаті перехрещення з однією із двох архісем – “ймовірність” або “негативні наслідки”. Аналіз сполучуваності дозволив виявити контекстну актуалізацію певних імпліцитних сем іменників досліджуваної групи. Перша цифра в кожному стовпчику таблиці позначає кількість прикметників із певним семантичним компонентом, які утворюють словосполучення з іменниками синонімічної групи, друга – загальне число вживань з прикметниками, які мають певний семантичний компонент.

Таблиця 5

	Параметр High, Great		Наслідок Grave, serious		Джерело Cardiac, Financial		Дуративність Constant, Omnipresent		Актуальність Imminent, Real		Перцепція Obvious, Hidden		Оцінка	
Danger	11	670	19	553	13	182	8	118	17	1498	9	95		
Risk	20	614	12	994	21	1489	2	55	8	577	2	192	1	27
Hazard	13	76	9	51	23	368	5	11	9	86	10	23	1	3
Peril	6	80	10	67	18	126	3	14	6	38				
Jeopardy	7	257	7	66	6	60	2	24	4	27				

Оскільки *danger* і *risk* мають найбільшу кількість прикметникових означень (3599 і 11200 словосполучень відповідно) і демонструють найбільшу комбінаторну варіативність, можна зробити висновок про їхню більшу семантичну ємність у порівнянні з іншими членами синонімічного ряду. Порівняння повторюваності означень, що актуалізують певний семантичний компонент при селективній сполучуваності з іменником, переконує в наявності великої кількості клішованих словосполучень з переважною актуалізацією сем “наслідки” та “актуальність” для *danger* (сполучуваність з *real* має найбільшу питому вагу – 518 із загального числа 3599 перших 100 найбільш уживаних прикметникових означень) та переважної кількості вербалізації сем “параметр” і “джерело” для *risk*. Такі спостереження підтверджують припущення щодо існування

імпліцитної семи “квантифікативність” в значенні *risk*, яка більшою мірою актуалізується в термінологічних контекстах. Цікаво, що в прикметниковій комбінаториці з іменниками досліджуваної групи зафіксовано дуже невелику кількість антонімічних пар, а саме: *slight – greatest / biggest danger, high – low risk*, тобто більшість прикметників не виявляють протилежного значення, зокрема *unreasonable risk* або *significant danger* не мають протилежних **reasonable risk, *insignificant danger*. Аналіз сполучуваності свідчить про те, що переважно прикметники втягуються в “поле негативу”, інтенсифікуючи значення загрози, небезпеки. Єдиним винятком є словосполучення *good risk*, у Корпусі зафіксовано 27 випадків уживання цього словосполучення, причому прикметник набуває значення раціональної оцінки і наближується до *safe*. Зафіксовано також і okazionale (один випадок) словосполучення з протилежним значенням – *dangerous risk*, що являє собою тавтологію, створюючи ефект підсилення через перехресні семи.

Загальна кількість прикметникових словосполучень з *hazard* становить 706 одиниць, більше половини з них – поєднання з 23 прикметниками, які актуалізують реляційну сему “джерело ризику”, що свідчить про певну десемантизацію *hazard*, яке за своїм значенням у переважній більшості контекстів наближається до *problem, difficulty*.

При комбінаториці з *regil* переважна кількість прикметникових означень актуалізує семи “джерело ризику” та “наслідки”. Прикметникова сполучуваність з *jeopardy* досить обмежена, найчастіше актуалізовані семи “параметр” та “наслідки”.

Члени досліджуваного синонімічного ряду також комбінуються між собою, утворюючи усталені пари, причому частіше обов’язковим членом такої пари є лексема *risk*. Безперечно, таким чином досягається інтенсифікація значення небезпеки, але в ряді контекстів спостерігаємо також і протиставлення певних семантичних компонентів. Розглянемо приклади протиставлення за контрастивною семою у таких фіксованих парах : *The crisis that gave us the Great Recession may be over for now, but potential pitfalls and risks loom large* [12] – протиставлення за семою “перцепція”: прихована – очевидна небезпека; *Children from every background in a technological society are being exposed to significant risks and dangers* [10] – протиставлення *risk* як небезпеки в результаті свідомого вибору і *danger* як невідворотної небезпеки.

У наступному прикладі синоніми протиставлені за ступенем небезпеки (в англійських тлумачних словниках *peril* визначено як *great danger*): *Christian has understood that, he has to choose at the price of risks and perils, and not take refuge in a patronizing neutrality* [10]. Ще один приклад демонструє протиставлення в межах фіксованої пари за семою “наслідки”: *The risks and hazards for street children are great: illiteracy, toxicity from inhalant drugs, chronic hunger* [10] (неписемність не становить прямої загрози життю на відміну від інтоксикації та хронічного недоїдання).

У результаті аналізу лексикографічних джерел та контекстів доходимо висновку, що члени синонімічного ряду виявляють комплементарну дистрибуцію. Разом з тим наростає тенденція домінування лексеми *risk* щодо інших її синонімів як в термінологічно насичених професійно закріплених дискурсах, так і в розмовній мові. Слід зазначити, що в залежності від контексту макросеми “ймовірність” та “негативна подія, наслідок” актуалізуються в різний спосіб: у певних статистичних контекстах – через кількісно виражену оцінку ймовірності негативної події; у стратегічному менеджменті – через аналіз вигідності як співвідношення затрат до ймовірного прибутку; в економічному і фінансовому контексті – через передбачення можливих збитків, фінансових втрат.

Контекстуальним синонімом *risk* у професійних англомовних дискурсах виступає лексема *exposure*, яку часто перекладають як “наражуваність на ризик”, “вразливість перед загрозою” і яка по суті є прикладом семантичної лакуни (невербалізованого смислу) в українській і російській мовах: *China certainly has lots of money to invest. its foreign-exchange reserves are reckoned at \$3.2 trillion. It trades more with the EU than any other partner. It has exposure to the euro already* [10].

Ще одна культурно-специфічна особливість об’єктивації концепту “ризик” в англійській мові полягає у значній кількості його метафоричних репрезентацій не тільки в журналістиці, але й у наукових монографіях, метою яких є підкреслення емоційних і оцінних компонентів значення. Показовою ілюстрацією такого твердження буде цитований уривок з монографії відомого американського економіста Н. Рубіні: *Sometimes shareholders are more than happy to see traders take on leverage and risk. They’re willing to let them do so because they don’t actually have much skin in the game.*

They've put up some of the bank's capital, but not a whole lot of it, and while they don't want to lose their shirts, they're fine turning a blind eye when traders roll the dice. In fact, most of the money that the traders are playing with is borrowed; it belongs to someone else. If the traders win at the roulette table, the shareholders win too. If the traders lose, the burden falls on the fools who loaned the bank money—and, if the recent crisis is any indication, the government. Shareholders take only a minor hit [12:127].

Виявлені культурно-марковані ознаки вербалізації концепту “ризик” відкривають перспективи подальших досліджень у напрямку уточнення його обсягу, зокрема шляхом відкритого асоціативного експерименту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с. 2. Ефимова Н. М. Онтологизация концепта риск в английской фразеологии : автореф дис. на соискание учен. степени канд. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Надежда Михайловна Ефимова; Иркутск. гос. лингвист. ун-т. – Иркутск, 2000. – 19 с. 3. Воркачев С. Г. Значимостная составляющая лингвокультурной идеи справедливости / Сергей Григорьевич Воркачев // Когниция, коммуникация. Дискурс. – 2010. – № 1. – С. 30–46. 4. Большая психологическая энциклопедия / ред. Н. В. Дубенюк. – М. : Эксмо, 2007. – 544 с. 5. Экономика. Толковый словарь / Джон Блэк. – М. : Весь Мир, 2000. – 848 с. 6. Лебедев М. В. Этика социального риска / Максим Владимирович Лебедев // Философия науки. – 2006. – Вып. 10 : Этнос современной науки. – С. 168–181. 7. Воркачев С. Г. Лингвоконцептология и межкультурная коммуникация: истоки и цели / Сергей Григорьевич Воркачев // Филологические науки. – 2005. – № 4. – С. 76–83. 8. Арутюнова Н. Д. Предложение и его смысл : Логико-семантические проблемы / Нина Давидовна Арутюнова. – М. : Наука, 1976. – 383 с. 9. Murphy M. L. Lexical meaning / M. Lynne Murphy. – Cambridge Univ. press, 2010. – 274 p. 10. Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи / Иосиф Абрамович Стернин. – Воронеж, 1985. – 169 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. WordNet [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wordnet-online.com. 2. Roget's Thesaurus [Електронний ресурс]. – Режим доступу : thesaurus.com/Roget-Alpha-Index.html. 3. Collins Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.collinslanguage.com. 4. Merriam Webster's Collegiate Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.merriam-webster.com. 5. Oxford Advanced Learner's Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : oxforddictionaries.com. 6. Longman Dictionary of Contemporary English. – Pearson Education, 2003. 7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [голов. ред. В. Т. Бусел ; ред.-лексикографи : В. Т. Бусел, М. Д. Василенко, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко]. – К. ; Ірпін'я : ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с. 8. Толковый словарь русского языка [Електронний ресурс] / под ред. С. И. Ожегова, Н. Ю. Шведовой. – Режим доступу : www.ozhegov.org. 9. Etymology Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.etymonline.com. 10. Corpus of Contemporary American English (COCA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : corpus.byu.edu/coca. 11. Oxford Collocations [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ozdic.com. 12. Nouriel R. Crisis Economics. A Crash Course in the Future of Finance / Nouriel Roubini, Stephen Mihm. – The Penquin Press, 2009. – 368 p.